

Høring NOU 2007:11 Studieforbund - læring for livet

Fra Bygdefolkets Studieforbund (BSF)

Generell kommentar:

BSF slutter seg i hovedsak til utvalgets innstilling, med noen presiseringer :

- forslagene må konkretiseres
- klare roller og krav for studieforbund
- bedre rammevilkår for studieforbund
- utarbeide ny lov med forskrifter for studieforbund og frittstående fjernundervisningsinstitusjoner
- ikke for lang tidsperiode for overgangsordning
- det gjøres en beregning på omstillingskostnader som legges inn ekstra i de årlige tilskuddene til studieforbund, eller fordelt på hele overgangsperioden.

Begreper (Kap 1.)

Utvalget har brukt mange begrep og BSF kan identifisere seg med begrepsbruken.

Hvis vi skal få en enhetlig forståelse og bruk og av begrepene både for oss innenfor og de med tilknytning til feltet, samt folk flest må begrepene brukes konsekvent. Det gjelder både i oppfølgingen av utvalgets innstilling, forarbeid til ny lov og i loven med forskrifter.

Vi mener likevel at feltet er definert på en negativ måte for oss, med begrepet ”ikke-formell læring”

Vi konstaterer at begrepet ”Livslang læring” beskriver opplæring gjennom hele livet, og det er det studieforbundene driver for den voksne befolkningen. ”Voksndelen” av livet er den største delen i en gjennomsnittslevealder. Derfor mener vi at begrepet livslang læring er mer beskrivende og positivt for feltet enn ikke-formell læring.

Situasjonsbeskrivelse for studieforbundene (Kap. 3)

Vi kjenner oss igjen i beskrivelsen som vår virkelighet.

Vi er fornøyd med at utvalget har nevnt voksnes behov for å kombinere læring med arbeid, omsorg og samfunnsengasjement. Det har vært og er studieforbundenes styrke og ivareta voksne og deres læringsbehov i den situasjonen de til enhver tid er i, og i ulike epoker i livet. Vi er også fornøyd med at den ”erfaringsbaserte kunnskapen” er nevnt fordi studieforbundene jobber med det i motsetning til universiteter og høyskoler som formidler forskningsbasert kunnskap. Videre er begrepet ”erfaringsbasert læring” brukt i utredningen, og store deler av utviklingsarbeidet hos oss foregår ved å lære å gjøre. Det gjelder både i utvikling for enkeltmennesker og for pedagogiske metoder.

Internasjonale relasjoner - med hovedvekt på Norden (Kap. 4)

Kapitlet er beskrivende og vi slutter oss til utvalgets beskrivelse. Det kunne med fordel vært lagt mer vekt på sammenhengen i Norden mellom læringsarbeid, bygging av demokrati og egalitære samfunn.

Studieforbundenes rolle for den enkelte, for arbeidslivet og for samfunnet (Kap 5)

BSF mener utvalget får fram studieforbundenes betydning historisk, men ser også på studieforbundenes framtidig rolle.

Utvalget er også i dette kapitlet inne på noen forslag til løsninger som vil gi studieforbundene de nødvendige rammevilkår sammen med krav og utfordringer. Det vil sammen med den uttalte tettere knyttingen mot frivillig sektor og viljen til å gi sektoren bedre status gjennom ulike tiltak være det fundamentet studieforbund må ha for videreføre rollen som møteplass og arena for livslang læring.

Studieforbundenes virksomhet er frivillig, ideell og demokratisk, ofte ubundet av eksamener og pensum. Det er medlemsorganisasjonene i BSF med sine medlemmer og sine behov som avgjør hva slags læringsaktiviteter BSF skal drive med. Studieforbund har større frihet enn det offentlige utdanningssystemet til å drive læringsvirksomhet innenfor frivillige organisasjoner og deres medlemmers behov. Videre er studieforbund virksomhet også ulik private tilbydere, som har fortjenestemotiv og behov.

Studieforbundenes oppgaver og rolle i offentlige og andre utdanningstilbud (Kap. 6)

6.2.2. Høyere utdanning

BSF mener det er viktig at studieforbund fortsatt får anledning til å gjennomføre opplæring på høyere nivå. Det har betydning for distriktene og grisevilt strøk, og BSF mener at vi har et særlig ansvar for denne delen av utdanningen fordi vi er studieforbundet for landbrukets organisasjoner og bygdene. Ved at studieforbund som har lokale lag over hele landet har mulighet til å arrangere høyere utdanning gir det voksne med omsorgsforpliktelser eller i arbeid mulighet til å delta i denne utdanninga der de bor.

BSF representerer yrkesgruppen bønder som har ulike behov for kompetanseheving, også på høyskolenivå. Dels for å kvalifisere seg bedre i den produksjonen de allerede har, men også for å videreutvikle gården med tilleggsnæring. Det er ofte vanskelig for bønder å forlate gården med husdyrhold eller i "onnetider" for å delta i utdanning. Høyere utdanning også i grisevilt strøk har betydning for arbeidsplasser, bosetting og er en demokratisk og geografisk fordeling av læringstilbud.

6.4.1

Studieforbundene og andre læringsaktører utenfor det offentlige utdanningssystem

BSF mener at samordning av tilbyderstrukturen mellom spesielt studieforbund og fjernundervisning er viktig for å kunne videreutvikle og tilrettelegge opplæringstilbudene.

Vi er fornøyd med at utvalget påpeker studieforbundenes fortrinn som ikke kommersielle aktører på feltet for basiskompetanse:

- Studieforbund som ønsker å bidra til å styrke læringen på dette feltet og i arbeidslivet, må bli sett på og vurdert på lik linje med andre opplæringsaktører.
- Samtidig er studieforbund også arbeidsplass for noen av oss, og derfor en del av arbeidslivet som trenger kontinuerlig oppdatering av kompetansen. Både for å utvikle læringstilbud men enda mer for å kunne kommuniserer om læringsbehov, og tilrettelegge tilbudene.
- For BSF gjelder det spesielt å tilrettelegge læring innafor hele IKT-området. Medlemsorganisasjonene i studieforbundet og deres medlemmer har læringsbehov for å ta i bruk og kunne utnytte IKT som verktøy i arbeid, men også i dagliglivet og for å kunne kommuniserer med offentlige myndigheter.
- Studieforbundene med sitt nettverk innenfor frivillig sektor har en unik mulighet til å bidra både til motivering og læringsarbeid for å heve den digitale kompetansen i befolkningen. Men det krever at ansatte og frivillige medarbeidere i studieforbund har

god digital kompetanse, som omfatter mer enn teknisk ferdighet, bla holdninger og etiske vurderinger.

•

6. 2.1. 2 Studieforbund og videregående opplæring

BSF har erfaring fra arbeid med læringstilbud som er skoleparalleller. Tilbudene er spesielt tilrettelagt faglig og organisatorisk for voksne slik at de både kan jobbe og delta i utdanning. Utdanningen gir de som skal overta gård den nødvendig kompetansen for å drive gården både med plantedyrking, skog- og husdyrbruk.

Fra 2009 vil det bli krav om et kompetansebevis for å drive dyrehold.

Utdanning på videregående nivå og finansiering:

Mange som overtar gårder gjør det i godt voksen alder etter å vært i arbeid i andre yrker i mange år, og de har utdanning innenfor andre fag. Kravet som stilles for gårdsdrift er utdanning på videregående nivå. De som allerede har en høyere utdanning har da problem med finansiering av utdanning fordi de har brukt opp sin rett.

De skal betale for undervisning, studiemateriell, de går opp som privattister og betaler eksamensavgift for 7 fag, opphold utenfor hjemmet og til avløser/vikar. Dette skaper problemer for vår målgruppe, bønder.

De er ikke arbeidssøkende som skal finne nytt arbeid, og de kommer derfor ikke under noen av de ordningene for arbeidsledige. De har tvert i mot arbeid, som de skal utdanne seg bort fra. Det gir både praktiske og finansielle problemer.

Samtidig får de ikke konsesjon for drift før de har den kompetansen de selv og samfunnet representert ved det offentlige og forbrukerne mener de trenger for å utføre sitt arbeid.

6.2.1.4. Realkompetanse i praksis

Fylkeskommunene har systemer for realkompetansevurdering. BSF får meldinger av enkeltpersoner og medlemsorganisasjonene om at systemet fungerer ulikt i de ulike fylkene.

- Oppfølgingen av utvalgets arbeid bør også omfatte utvikling og implementering av et likt system over hele landet. Slik at voksne blir behandlet likt og får samme service og muligheter uavhengig av bosted.
- Studieforbundene og andre som organiserer ikke –formell læring må bli ansvarliggjort for å utforme kursdokumentasjonen til deltakerne slik at det er et godt grunnlag for å registrere realkompetanse. I neste omgang skal dokumentet brukes for å vurdere realkompetanse i tillegg til en personlig samtale.

Styring, organisering og finansiering: (Kap. 7)

BSF slutter seg til de seks overordnede målene som er formulert for studieforbundenes virksomhet. Flere av målene er allerede innafor BSF sine skrevne mål, men også i den mer praktiske tilnærminga i arbeidet.

Overordnede mål for studieforbundenes virksomhet ønskes velkommen. BSF ser det som en overgang fra regelstyring til målstyring. Målene klargjør og synliggjør på en side studieforbundenes rolle for det offentlige som er tilskuddsgiver og styringssystem representert både ved politisk styring og byråkratiet. På den andre siden gir det en klar føring for studieforbundenes virksomhet.

Nettverket innafor studieforbund gir muligheten for å skape møteplasser, der det utvikles læring og læringsprosesser. Som organisator for de lokale møteplassene har studieforbundene erfaring for at utviklingen ofte er knyttet til et emneområde, men også at møtet med andre blir motiverende for å søke mer kunnskap

Det er viktig at studieforbundene fortsetter som læringsarena som tilbyr møteplasser for samvær og utvikling. Det er verdifullt for det enkelte mennesket, og gir virkninger for hele samfunnet.

Målene gir rom for planlegging på lang sikt. Det gir bedre mulighet til å organisere opplæringen slik at den kan passe både i tid og form for enkeltindivids omsorgsoppgaver, men også ut fra hensynet til at arbeidsplasser skal fungere under opplæringsperioder for ansatte.

BSF vil spesielt knytte noen kommentarer til mål 6

Målet underbygger studieforbundenes nære tilknytning til "grasrotnivå" gjennom frivillige organisasjoner. Frivillige, og da spesielt tillitsvalgte vedlikeholder studieforbund som er "systemet" for en læringsarena i den livslange og livsvide læringen. Det gir en unik mulighet til læring gjennom å arbeide som tillitsvalgt, og stor innflytelse over egen læring. Da både tema for læring er valgfritt, og medvirkning og påvirkning i læreprosessen øker ved deltakerens egen aktivitet. Dette målet styrker også studieforbundenes rolle og ansvar for å utvikle og levere den opplæringen det er behov for, tilrettelagt for voksne - også tilbud som er parallellt til det offentlige når skoleverket ikke har tilbud.

Dermed bli studieforbund det supplementet som trengs for at voksne får den opplæringen de trenger, og slik de vil ha den i forhold til andre oppgaver.

Styring og organisering av studieforbundene (Kap. 7)

Det er ønskelig med en ny lov som styringsinstrument for studieforbundenes virksomhet. En lov som har tilknytning til andre lover og forskrifter, med klare mål, og regler, som også har stor forutsigbarhet.

For rasjonell drift og effektivitet bør det være kort vei fra studieforbund til styringsorgan. En ny lov må kunne gi studieforbundene mulighet til å drive virksomhet basert på egne og medlemsorganisasjonenes mål, bare slik blir studieforbund alternativ og supplement til offentlig utdanning. Loven må gi studieforbundene anledning til å drive ikke-formell, kulturellt relatert opplæring og tradisjonsformidling på lik linje med dagens praksis, men også yrkesrelatert og formell opplæring på alle nivå for voksne.

Om nødvendig må det stilles spesielle krav til kvalitet for å drive formell opplæring.

7.6.7. Godkjenningsskriterier for studieforbund

- BSF ser for seg at en ny godkjenningsordning skal innholde flere elementer enn timetall og organisatorisk oppbygging.
- Krav om et minimumstimetall beholdes, slik at det begrenser antall studieforbund og dermed administrasjonskostnader for mange små enheter.
- Utvalget har foreslått at det stilles krav om kvalitet, for studieforbund som skal drive formell opplæring i samarbeid med fylkeskommunen eller parallellt til det formelle utdanningssystemet. BSF mener kravet er greit, men at det må ses i sammenheng med et europeisk rammeverk for kvalifisering
- BSF mener det vil være positivt med en ny lov som omfatter læring utenfor det formelle opplæringssystemet. Det vil ha verdi for denne typen opplæring, gjøre den mer synlig og slik gi status til ikke-formell læring.
- Vi slutter oss til hovedbegrunnelsen fra utvalget for større endringer i lovverket. Det er først og fremst behov for bedre juridisk rammeverk rundt læring i frivillig sektor. Slik at det stimulerer til økt aktivitet og derigjennom bidrar til å nå viktige samfunns mål som blant annet medborgerskap, inkludering og integrering.
- BSF mener det bør være en lov som inkluderer studieforbundenes rolle i et livslangt læringsperspektiv.

- Loven med forskrifter skal hjemle krav og nedfelte prinsipper om godkjenning, og kunne brukes som et praktisk styringsredskap i studieforbundenes arbeid.
- BSF ønsker et felles lovverk for studieforbund og fjernundervisning.

Forskriftene til lovverket skal gi mer utfyllende, regulerende og konkrete henvisninger for virksomheten.

BSF har et par konkret forslag som vi ønsker skal ivaretas gjennom forskriftene:

1. Offentlige undervisningslokaler skal fortsatt kunne brukes vederlagsfritt i studieforbundenes læringstiltak, tilnærmet dagens regelverk. Det er grunn til å se nærmere på bruken av spesialrom og utstyr og få en sterkere presisering av at dette også omfatter bruk av datautstyr og datarom.
2. Gjennomgang av tallrekka
Alle tall som er satt for at studietiltak skal godkjennes for tilskudd bør vurderes under arbeid med ny lov og forskrifter. BSF er enig med utvalgets konklusjon om at aldersgrensen bør være 14 år, da det voksenopplæring studieforbund driver med.
3. Pr i dag godkjennes ingen tiltak under 12 timer for statstilskudd. BSF ønsker en reduksjon i minimumstimetall fra 12 til 7 - 8 studietimer.
Vi mener at det er studieplanen med læringsmål som skal være grunnlaget for godkjenning av studietiltaket, og ikke timetallet.
Dette har en pedagogisk begrunnelse med utgangspunkt i en organisert læringsprosess og tid til å arbeide med lærestoff, knytte det til tidligere erfaring og til egen bruk av ny kunnskap.
Lavere timetall enn 7/8 timer vil gi mer administrasjon, og øke kostnadene og redusere effektiviteten.
4. Som generell regel mener vi at minimum antall deltaker fortsatt kan være 5. Det er en gruppestørrelse som er positiv i en læringsprosess, da både læreren og deltakerne kan trekke veksler på hverandres kunnskap, ferdigheter og erfaring.
Samtidig er vi opptatt av det er mulig å gi dispensasjon for færre deltakere. BSF har kurs som av sikkerhetsmessige grunner ikke skal ha mange deltakere (eks. opplæring i bruk av ulike verktøy) men også i grisgrendte strøk der det er vanskelig å samle 5 deltakere.
5. BSF ønsker at særlige målgrupper skal ivaretas spesielt, og at det skal legges vekt på finansieringsmuligheter for læringstiltak som integrerer særlige målgrupper.
Det må også bli god mulighet for å bruke midler til læringstiltak for folk som er funksjonshemmede i en kortere periode eks ved sykdom.

Modell for organisering

BSF går for modell C.

Styrken i denne modellen er at voksne kompetansesøkende kan henvende seg et sted for å veiledning og tilbud, uavhengig av om de søker formell eller ikke-formell kompetanse. Dette krever organisering av avdeling/kontor på fylkes/regionnivå som forvalter ansvaret for både grunnopplæring og videregående nivå. Denne avdelingen må ha grundig kjennskap til studieforbundenes tilbud, og evne til å organisere fleksible tilbud av høy kvalitet for voksne uavhengig av tilbyder.

Vi forutsetter også at avdelingen som administrerer ordningen har mulighet og krav til å bygge opp egen kompetanse innenfor feltet. I tillegg samle erfaringer innenfor informasjon og service, også i samarbeid med studieforbund for å sikre at:

- at voksne får de opplæringstilbudene som de har behov for, også rettighetsbaserte
- at voksne får veiledning om læringstilbudene med uformell kompetanse
- veiledere i fylkeskommunene må inneha bred kompetanse om voksnes læring og mer detaljert om fag/emner og tilbud
- har profesjonalitet som sikrer lik behandling av både kompetansesøkere og kompetansetilbydere
- ivaretar den kompetansesøkendes rett til innflytelse og medbestemmelse i valg av tilbud. Individuelle behov hos voksne må være grunnlaget for veiledningen om fleksible og tilrettelagte læringstilbud

Det blir derfor viktig å styrke studieforbundenes mulighet til å være samhandlingspartner:

- Det kan gjøres gjennom endrede rammevilkår
- Bruke Vofo i samhandling mellom fylkeskommune og studieforbundene for å etablere en partnerskapsavtale. Dermed har fylkeskommunene ett ledd å forholde seg til, og ikke mange studieforbund.
- Det enkelte studieforbund må likevel inngå kontrakt med fylkeskommunen om hvert enkelt opplæringstiltak, og forplikte seg til å oppfylle krav som ligger i partnerskapsavtalen og evt. oppfylle rutiner for kvalitetssikring og dokumentasjon til deltakerne.

Finansieringsmodell for studieforbund:

Generelt for valg av tilskuddsmodell må være at den er letthåndterlig og ikke byråkratisk, med hensyn til både oversiktlige ordninger, tildeling av tilskudd og nødvendige rapporteringen.

- Tilskudd til utviklingsarbeid legges inn i modellen. Ved det spares utlysning, saksbehandling for tilskuddsgiver og søknadsprosedyre for studieforbund.
- Å gi økonomiske insentiver til fusjon mellom studieforbund, vil også etter vårt syn bidra i riktig retning for å effektivisere.
- Finansieringsmodellen bør innrettes slik at den gir forutsigbarhet og mulighet for langsiktig planlegging for studieforbund.

Forutsigbarhet innebærer også at studieforbund kan ha en stab over et lengre tidsrom med kompetanse innafor de ulike områdene studieforbund skal arbeide med. Eksempelvis: pedagoger, økonomer, markedsføring, kommunikasjon og data. En slik sammensatt stab er nødvendig for å ivareta og oppfylle de læringssøkendes krav om fleksible og tilrettelagte tilbud der de bor. Videre er det nødvendig i forhold til det offentliges krav om tilbud, kvalitet og systemer. Studieforbundenes egne krav om kvalitet i læringsarenaen med service, veiledning og oppfølging av potensielle deltakere og deltakere skal også oppfylles. Det samme gjelder både for læringstilbudene og læringsprosessene.

Vi konstaterer at det stilles spørsmål om bruk av midler til administrasjon av dagens antall studieforbund, og det legges vekt på at midler skal brukes til opplæring.

Uavhengig av mange eller få studieforbund, ingen opplæringsaktører kan oppfylle kravene om kvalitative og fleksible tilbud uten å ha en administrasjon som har kompetanse til å håndtere og oppfylle disse viktige kravene.

Valg av modell generell kommentarer:

Positivt med målstyring, overordnede mål pluss studieforbundenes egne mål. I denne modellen kreves en effektiv styring der minst mulig av ressursene går til administrasjon. Forutsetningen for at studieforbund skal kunne fungere optimalt og operasjonalisere overordnede og egne mål, er å ha en administrasjon som er stor nok og med en kompetanse som dekker arbeidsområdene og får til en effektiv drift. Dette må ses på i finansieringsordningen for studieforbund.

Vi ser at det ville være en fordel med tettere samhandling mellom fjernundervisningsinstitusjoner og studieforbund fordi vi mener at læringsaktivitetene i disse institusjonene kan utfylle hverandre og til en viss grad bygges på hverandres læringstiltak.

Modell 2 –kombinert tilskuddsmodell

BSF mener denne modellen er den beste for studieforbundene.

Vi mener både frie og til dels styrte midler som stimuleringspotter vil sette studieforbundene i stand til å innta den rollen vi skal ha i utdanningen.

Tilskuddet kan enkelt utformes slik at det fremmer og motiverer til aktivitet, men også gir stabile vilkår for studieforbundene over et lengre tidsrom. Slik at ønsket om forutsigbarhet i arbeidsforhold og planer blir virkelige.

Modellen gir mulighet for særlige tilskudd til utviklingsarbeid og prioriterte arbeidsområder. Det vil gi studieforbundene mulighet til å bidra i læringsarbeidet ut fra sin profil og sitt læringssyn.

Felles bevilgningsramme for institusjonene som driver læringsprosesser og aktiviteter med grunnlag i folkeopplysning er positivt. Mulighet for bedre strategi, og innretning for satsingsområder samt mindre ressursbruk for rapportering og administrasjon ved at det samordnes gir bedre effekt og innsparing i forhold til dagens ordning. Sparte midler som følge av dette kan kanaliseres til aktivitet.

- Vi ønsker en finansieringsmodell der hoveddelen av tilskuddet formidles sentralt.
- Spesiell deler som for den formelle opplæring for voksne som omfatter grunn- og videregående opplæring, samt nytt kulturelatert tilskudd kan formidles fra fylkeskommunen eller regionalt.

Kulturelatert nytt tilskudd som tildeles gjennom fylkeskommunene ser bra ut slik vi kan vurdere det nå. Det gir det enkelte fylke og de frivillige organisasjonene mulighet for å vektlegge områder og tiltak i eget fylke, også i tilknytning til arbeid og prosjekter som allerede drives. Samtidig er det viktig at vi kan bruke av det rammetilskuddet vi får til opplæringsaktiviteter, slik det fungerer pr. i dag også innenfor tradisjonsformidling.

Målvurdering og kontroll (Kap 8)

BSF forstår utvalget slik at det ikke skal innføres personnummer for kurs av ikke-formell karakter. Dette støtter vi. Samtidig kan det arbeides med andre måter for å styrke behovet for å dokumentere arbeidet på feltet, eksempelvis med deltakerundersøkelser og lignende.

Økonomiske og administrative konsekvenser (Kap. 9)

Vurdering av nytte mot kostnader

BSF slutter seg til utvalget som mener det vil gi samfunnsøkonomiske effekter å satse på videreutviklingen av studieforbund, og mener det også bør legges inn ekstra midler fra staten i omstillingsfasen. I tillegg til det som kan beregnes økonomisk vil det være noen viktige grunner som ikke lar seg måle i økonomi ved å gjøre beregninger.

Vi peker på noen områder som er resultat av BSFs læringsvirksomhet som er tufta på frivillig arbeid fra mange personer over hele landet, og noen få ansatte.

Læringsvirksomhet på mange nivå innenfor landbruk:

- bla opprettholde matvareproduksjonen som har stor betydning for "kortreist mat" og spesielt i krisesituasjoner
- moderne landbruk som har fokus på miljø og forurensingsproblematikk
- landbruk som bidrar til å opprettholde bosetting, vedlikehold og til dels gjenoppretting av kulturlandskap

Vi takker for at vi fikk mulighet til å delta i høringen, og venter spent på resultatet av oppfølgingsarbeidet.

Oslo 4. januar 2008.

Med vennlig hilsen
Bygdefolkets Studieforbund

Sonja Jacobsen